

STOPY TEXTILNÍCH MAGNÁTŮ V BRNĚ. LÖW-BEER – STIASSNI – TUGENDHAT.

Vydalo Muzeum Brněnska v roce 2017.

Textilní průmysl v městě Brně má více než dvousetletou tradici, jeho historie byla poznamenána nejrůznějšími zvraty, kterým na jedné straně dominovaly výrazné úspěchy, převratné změny související se zaváděním nových technologií a postupů výroby, na straně druhé se však často potýkal s nepřízní osudu v podobě stagnace oboru v různých periodách (hospodářské krize, první a druhá světová válka) a téměř zániku po roce 1989. Jistě tedy nepřekvapí, že se historie tohoto významného průmyslového odvětví dočkala mnoha samostatných prací, odborných článků, konferencí a seminářů, které z různých úhlů pohledu seznamují odborníky i poučenou laickou veřejnost s jednotlivými kapitolami tohoto významného hospodářského fenoménu moravské metropole. K nejčastějším formám zpracování přitom patří obecné dějiny odvětví, které sledují dosavadní vývoj, ať již z historického nebo technologického pohledu. Mezi téměř neznámé kapitoly z historie brněnského textilního průmyslu naopak můžeme zařadit odborné práce týkající se vývoje jednotlivých textilních firem a podniků. V poslední době lze k uvedeným formám zpracování

zařadit i historické průvodce, které se věnují fenoménu textilního průmyslu z pohledu významných podnikatelských rodin. Mezi ně patřily i rozvětvené a mnoha příbuzenskými vztahy spjaté německé rodiny židovského původu Löw-Beer, Stiassni a Tugendhat, které jsou námětem recenzovaná práce.

Kolektiv autorů – Petra Svobodová, Iveta Černá, Kateřina Konečná, Veronika Lukešová, Lucie Valdhansová, Petr Svoboda a Jakub Pernes – se v předložené publikaci pokusil vykreslit ve formě historického průvodce, prostřednictvím hesel a průvodních fotografií, stopu, kterou na tváři moravské metropole zanechaly podnikatelské aktivity rodin Löw-Beer, Stiassni a Tugendhat. Jednotlivým heslům předchází úvodní krátká studie Petry Svobodové a Petra Svobody, která kromě nastínění koncepce knihy uvádí, že publikace nestačila zachytit stopy dnešních příslušníků těchto rodin, což by jistě mohlo být zajímavé s ohledem na jejich uplatnění v mnoha významných oborech lidské činnosti (historikové, módní návrháři, sochaři ad.) a sběratelskou vášně, kterou jim předaly předchozí generace. Jak však

správně poznamenávají autoři, poválečné osudy brněnských průmyslníků a jejich rodin, jsou již jiným příběhem, který teprve čeká na své možné zpracování. Krátkého vykreslení se v úvodu dočkaly i jednotlivé rodiny, včetně svých nejvýznamnějších příslušníků, a jejich podnikatelské a stavební počiny. Všechny stihl po vyhlášení protektorátu Čechy a Morava podobný a často velmi smutný osud. Jejich podniky přešly bez náhrady jako arizovaný majetek do německých rukou a oni buď skončili v některém z vyhlazovacích táborů, nebo se jim na poslední chvíli, často za dramatických okolností, podařilo emigrovat do ciziny, kde ve většině případů zůstali i po skončení druhé světové války.

Kromě míst spjatých s uvedenými rodinami v Brně (tovární objekty, rodinné a nájemní domy aj.) se autoři zaměřili i na další lokality, v nichž lze dodnes nalézt více či méně viditelné stopy těchto rodin (např. Boskovice, Terezín atd.).

Zatímco bytová výstavba a rodinné vily prošly v poslední době památkovou obnovou (např. Vila Löw-Beer na ulici Drobného č. 22, Vila Tugendhat na ulici Černopolní č. 45 nebo Vila Stiassni na ulici Hroznová č. 14), jiná situace je u továrních objektů, které zcela zanikly, nebo nejsou v dobrém technickém stavu a obtížně se pro ně hledá nové uplatnění. Některé objekty potkal velmi smutný konec. Příkladem může být dnes značně zchátralý Bochnerův palác na ulici Přízova č. 3, který nechali podle plánů významného architekta Josefa Arnolda vybudovat v letech 1864–1867 bratři Bochnerovi, aby ho zakrátko koupili bratři Stiassni.

Jednotlivá hesla sice nepředstavují vyčerpávající informace, to ani nebylo cílem autorů, zato však v přehledné a hutné formě shrnují nejdůležitější fakta. Hesla

jsou logicky řazena podle jednotlivých čtvrtí, v nichž se objekty nacházejí. Páteř hesel tvoří krátký avšak výstižný architektonický rozbor jednotlivých staveb. Nechybí i další historie objektů, poté, co byly opuštěny původními majiteli, a jejich osudy v dnešní době. Většina hesel má přímou spojitost s jednotlivými členy podnikatelských rodin, u některých však můžeme hledat kontinuitu spíše tušenou nebo jen velmi volnou (např. heslo Dívčí obecná škola Na rejdišti – stála na místě dnešního Janáčkova divadla, Dům umění na dnešním Malinovského nám. č. 2). Hesláři míst předchází přehled nejvýznamnějších osobností z řad rodin Löw-Beer, Stiassni a Tugendhat (např. Alfred Löw-Beer, Ernst Stiassni, Fritz Tugendhat ad.) s krátkými životopisnými medailonky, včetně jejich osudů po vypuknutí a skončení druhé světové války, z nichž některé jsou publikovány poprvé. Nechybí rovněž podrobné rodokmeny uvedených rodin, z nichž lze vyčíst další důležité údaje a rovněž vysledovat jejich značnou rozvětvenost a příbuzenskou spjatost. V publikaci nechybí heslář architektů, kteří pro členy podnikatelských rodin pracovali (např. Josef Arnold, Ludwig Mies van der Rohe či Ernst Wiesner ad.), hesla zahrnují stručný životopisný náčrt a seznam významných realizací.

Pozitivně lze hodnotit kvalitní grafickou úpravu knihy, množství dobře vybraných dobových fotografií a dokumentů z muzeí a veřejných i soukromých archivů, které spolu s dnešními záběry velmi vhodně doplňují vlastní text. Ke kladům lze rovněž připočítat vložené mapky se zakreslenými místy paměti, které umožňují čtenáři lepší orientaci. Nechybí rovněž přehled použité základní literatury a vybraných archivních fondů brněnské provenience.

Co říci závěrem? I když je práce určena širší čtenářské veřejnosti, není tento fakt na újmu odborné úrovni a faktografické spolehlivosti. Za dílčí nedostatek lze naopak považovat absenci rozsáhlejší úvodní studie a chronologického přehledu významných dobových politických a hospodářských

událostí v českých zemích, potažmo na Moravě, což však samo o sobě nesnižuje kvality knihy jako zasvěceného průvodce po stopách textilních magnátů nejen v moravské metropoli.

Radek Slabotínský